

مطالعه تطبیقی بین المللی سازی برنامه های درسی آموزش عالی در کشورهای فنلاند، انگلستان و چین

فاطمه بهجتی اردکانی^۱

محمد حسین یارمحمدیان^۲

علیرضا عراقیه^۳

تاریخ دریافت: مهر ماه 1391

تاریخ پذیرش: اردیبهشت ماه 1392

چکیده:

بین المللی کردن آموزش عالی امروزه به عنوان یک استراتژی کارآمد برای مواجهه با نیازهای متنوع جامعه جهانی شده مطرح است. برنامه های درسی بین المللی در حقیقت مهمترین بعد یا رکن نظامهای آموزش عالی بین المللی شده هستند. هدف اصلی و نقطه توجه برنامه ریزان درسی در هنگام برخورد با مسئله فوق ، اساسا طراحی اهداف و برنامه های آموزشی مطلوب و کار آمد بوده است. این تحقیق نوعی مطالعه ی تطبیقی-تحلیلی است و از روش تحلیل محتوای کیفی با رویکرد قیاسی استفاده شده است تا رویکردهای بین المللی سازی برنامه های درسی آموزش عالی در کشورهای مختلف از قبیل فنلاند، انگلستان و چین را مورد بررسی و مطالعه قرار دهد. این روش شامل تکنیکهایی برای تجزیه و تحلیل سیستماتیک متون، منظم کردن نتایج مشاهدات، مصاحبه ها، مباحث، اسناد، مقایسه ها، تجزیه و تحلیل یافته ها و ارائه یک چارچوب برای

---

1 - استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردکان

2 - دانشیار مرکز تحقیقات مدیریت و اقتصاد سلامت دانشگاه علوم پزشکی اصفهان

3 استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلامشهر

تجزیه و تحلیل روشمند و کنترل شده متون می‌باشد. در رویکرد قیاسی ابتدا دید گاهها و یافته‌ها مورد بحث و بررسی قرار گرفته و سپس نتیجه گیری نهایی انجام می‌شود. یافته‌های تحقیق شامل استراتژیها، برنامه‌ها و فعالیتهای مناسب برای بین‌المللی کردن برنامه‌های درسی و روشهای تدریس و یادگیری آموزش عالی در هر کشور می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: بین‌المللی کردن، آموزش عالی، برنامه درسی، فنلاند، انگلستان، چین

مقدمه :

بین‌المللی کردن برنامه‌های درسی به معنای بین‌المللی کردن در منزل تعریف شده که به موجب آن دانشگاهها و موسسات آموزش عالی و حتی مدارس متوسطه و کالج‌ها در صد تدارک فرصت‌های رشد و توسعه شخصی و حرفه‌ای به همه دانش‌آموزان و دانشجویان حاضر در صحنه اقتصاد جهانی هستند. فلسفه و طرز تلقی این موسسات آموزشی، نگریستن به تمام افراد جهان به عنوان شهروند جهانی است. (نایت^۱، 2003، ص 11). بین‌المللی شدن آموزش عالی و گسترش مبادلات دانشگاهی باعث رشد اجتماعی دانشگاهیان می‌شود زیرا دامنه تجربه اجتماعی و دانش فرهنگی دانشجویان و دانشگاهیان از ملت‌ها و فرهنگ‌های مختلف افزایش می‌یابد و باعث نوعی «جهش» در فرایند رشد آنها از نظر یادگیری، خلاقیت و نوآوری‌های مختلف می‌شود. کیلن در یک مطالعه در باره تاثیر تحصیل در خارج بر روی دانشجویان می‌نویسد مواجهه با فرهنگ‌های دیگر باعث فراگیری دانش و تجاربی می‌شود که هرگز امکان تحصیل آن در وطن برای فرد وجود ندارد. عقاید قالبی فرد شکسته می‌شود، تعصبات بیهوده تعدیل و چشم‌انداز وسیع‌تری از جامعه و فرد برای دانشجوی خارجی بوجود می‌آید (نایت و دویت^۲، 1997).

1 - Knight

2 Knight J. and De Wit

بین‌المللی کردن، به مباحثی چون یادگیری و تدریس، آموزش، ارزیابی، توسعه حرفه‌ای، سنجش و کیفیت فارغ‌التحصیلان همچنین ارزش‌ها و فهم بین‌فرهنگی مربوط است و می‌تواند مستقیماً درون برنامه‌های آموزشی معمولی یا در سطح تحصیلات تکمیلی و یا دوره‌های تربیت پژوهشگر یا هیئت علمی لحاظ شود (عطاران، 1382).

در یک طبقه بندی کلی می‌توان دلایل بین‌المللی کردن آموزش عالی را در سه زمینه سیاسی، اقتصادی و فرهنگی خلاصه کرد. از نظر سیاسی در جهان امروز، آموزش و بویژه آموزش عالی را بعد چهارم سیاست خارجی می‌دانند (ایرلی،¹ 1996: 12). از نظر فرهنگی مهم‌ترین هدف برای بین‌المللی شدن آموزش عالی گسترش ارزش‌ها و اصول مورد نظر فرهنگ ملی کشورها به عرصه بین‌المللی است (دویت، 2002). و از نظر اقتصادی آموزش عالی بین‌المللی هم در کوتاه مدت و هم مهمتر از آن در دراز مدت منبع مهم درآمدزایی دولت‌ها در عرصه اقتصاد بین‌المللی است (دلانگ و لیزوت،² 1999، ص 15). انجمن دانشگاهها و دانشکده‌های آمریکا،³ (2006) دلایل بین‌المللی کردن را تقاضای دانشجو، ضرورت سیاسی، ضرورت‌های اقتصادی، مالی و دلایل علمی می‌داند. از نظر انجمن، ساختار ترکیبی و چند فرهنگی دانشجویان دانشگاه‌های مختلف در دنیا، اعضای هیئت علمی را وادار می‌سازد تا راه‌های تدریس متفاوت تشخیص دهند، برای اینکه تنوع بین‌المللی در کلاس را مهار سازند و مشارکت دانشجویان بین‌المللی را پرورش دهند. همچنین دانشجویان اغلب به حساسیت بین‌فرهنگی و احترام به درک ملت‌های گوناگون نیاز دارند. ساختن ارزش‌ها، احترام به آزادی برای دیگر فرهنگ‌ها، ایده‌آلهایی از عدالت اجتماعی، و حس مسئولیت اجتماعی در تدریس، تحقیق و خدمات ضرورت دارد. مایکل گیبل⁴ اشاره دارد که فرایند بین‌المللی سازی، ابزاری توسعه یافته برای افزایش مبادله خارج از کشور، همکاری و پویایی در فرایندهای گوناگون از جمله آموزش عالی

1 - Air Lie

2 - Delong & Lizzot

3 - American Association of Community Colleges

4 - Michael Gaebler

می‌باشد. القاء کردن تدریجی حساسیت بین فرهنگی در دانشجویان و کارکنان به عنوان اصلی برجسته در این فرایند می‌باشد. از طرفی تجارت برنامه درسی یک مثال روشن است که بین‌المللی سازی در کشورهای مختلف توسط نیازهای بازار کار انجام شده است (داشتن یک محصول برای هدیه به بازار). برای انجام تجارت جهانی، به دانشجویان فارغ‌التحصیل سه زبانه نیاز است. نسل آینده مدیران تجارت نیاز به تحرک و پویایی جهانی دارند و کارفرمایان، دانشجویان با تجربه‌های بین‌المللی را انتخاب می‌کنند. بین‌المللی کردن همچنین یک ابزار است برای به چالش کشیدن تغییر در مفاهیم ثابت دانش و یادگیری و بنابراین ساختار دانش را در یک رشته درسی توسعه می‌دهد. دانش، بیشتر چند فرهنگی و بین رشته‌ای می‌شود و ارزش‌ها چند وجهی می‌شود. شریل بوند¹ عضو هیئت علمی دانشکده تعلیم و تربیت دانشگاه کوئین اشاره می‌کند که آنطور که فکر می‌کنیم چند فرهنگی نیستیم، ما با دانش مسلط سروکار داریم، اما هیچ یک از دانش‌ها نباید در همه زمانها مسلط شود و ما نیاز به چندین دانش داریم برای درکی که بهترین خدمت را برای ما انجام دهد. در این راستا هدف پژوهش حاضر بررسی و مقایسه استراتژی-ها، برنامه‌ها و فعالیت‌های مناسب برای بین‌المللی کردن برنامه‌های درسی و روشهای تدریس و یادگیری آموزش عالی در کشورهایی از قبیل انگلستان، فنلاند و چین است.

در این تحقیق از روش تحلیل محتوای کیفی² با رویکرد قیاسی³ استفاده شده است. این روش شامل تکنیک‌هایی برای تجزیه و تحلیل سیستماتیک متون، منظم کردن نتایج مشاهدات، مصاحبه‌ها، مباحث، اسناد، مقایسه‌ها، تجزیه و تحلیل یافته‌ها و ارائه یک چارچوب برای تجزیه و تحلیل روشمند و کنترل شده متون می‌باشد. در رویکرد قیاسی ابتدا دید گاهها و یافته‌ها مورد بحث و بررسی قرار گرفته و سپس نتیجه گیری نهایی انجام می‌شود (مایرینگ، 2000). بنابر این در این تحقیق اطلاعات از طریق موتورهای

---

1 - Sheryl Bond

2 - Qualitative Content Analysis

3 - Inductive Category Development

جستجوگر گوگل، یاهو، آلتا ویستا، گوگل اسکولار، فایند ارتیکل، منابع چاپی کتابخانه ای و الکترونیکی، مکاتبه به وسیله e-mail در کشورهای منتخب استخراج و جمع‌آوری گردیده است. همچنین از مؤسسات و پایگاه‌های موثر در بین‌المللی کردن برنامه‌های درسی آموزش عالی در جهان از قبیل انجمن بین‌المللی تعلیم و تربیت^۱، انجمن بین‌المللی روسای دانشگاه‌های جهان^۲، آژانس تضمین کیفیت آموزش عالی INQAAHE^۳ برای جمع‌آوری اطلاعات استفاده شده است.

فرایند تحلیل یافته‌ها

در این تحقیق در ابتدا کشورهای فعال در زمینه بین‌المللی کردن برنامه‌های درسی انتخاب شده و مقالات، سایتها و انجمنهای مرتبط با موضوع طبقه‌بندی شدند. (با توجه به نوع رویکرد تحقیق (قیاسی) تعیین ملاک طبقه‌بندی از مرور پیشینه و ادبیات تحقیق استخراج شده است).

در مرحله دوم با اضافه شدن متنها و محتوا، مطالبی که ارتباط مستقیم با موضوع داشتند متناسب با هر طبقه‌بندی و متن قبلی در آن قرار گرفته و یا در دسته‌بندی جدیدی شکل گرفتند. در مرحله سوم مرور کلی به عمل آمد که متنهای انتخابی، متناسب با موضوع مورد مطالعه باشد. با بررسی به عمل آمده از طریق شمارش واژه‌های مربوط به موضوع در متن، حدود 90 درصد از متنهای انتخابی با موضوع مرتبط می‌باشد. در پایان تفسیر نتایج و جمع‌بندی صورت گرفت و خلاصه نتایج فعالیت کشورهای مختلف در قالب جداول و نمودارها خلاصه شد و مورد تجزیه و تحلیل و مقایسه قرار گرفت.

جامعه پژوهش شامل دانشگاهها و نظامهای آموزش عالی در کشورهایی که به بین‌المللی کردن آموزش عالی پرداختند، می‌باشد.

1 -NAFSA: Association of International Education

2 The International Association of University Presidents IAUP.

3 - Internationalization quality assurance agencies in higher education.

روش نمونه گیری پژوهش به صورت نمونه گیری هدفمند¹ از بین کشورهای که در زمینه بین المللی ساختن برنامه های درسی آموزش عالی فعالیت کرده اند، انجام گرفت. مرور ادبیات و پیشینه تحقیق در دانشگاههای دنیا و مقایسه و تطبیق فعالیتهای کشورهای مختلف، نشان داد که کشور های انگلستان، فنلاند و چین در زمینه موضوع مورد مطالعه یعنی بین المللی سازی برنامه های درسی آموزش عالی تلاش نمودند. از این رو کشورهای مذکور به عنوان نمونه انتخاب شدند.

نتایج

بین المللی سازی آموزش عالی در فنلاند

بین المللی کردن تعلیم و تربیت یک هدف اصلی خط مشی تعلیم و تربیت در فنلاند اواخر دهه 1980 بود. این جریان تحت تأثیر تغییراتی که در موقعیت بین المللی آن زمان، بخصوص در فرایند اتحاد اروپا اتفاق افتاد، قرار گرفت (وزارت تعلیم و تربیت²، 2001). مشارکت در فرایند اتحاد، یک صعود بزرگ در فرایند بین المللی در سرتاسر سیستم آموزشی و بخصوص در آموزش عالی محسوب می شد. تغییرات در مقیاس وسیع در نیاز برای مهارت و خبرگی از نتایج سریع بود. زیرا باز شدن فنلاند نسبت به جامعه بسته برای اتحاد و رقابت بین المللی نیاز به انتقال سریع از عملکرد موجود داشت.

سیستم پلی تکنیک در فنلاند در طول دهه 1990 ایجاد شده بود و بین المللی کردن آموزش از اهداف اصلی برای اصلاح آن بود. شرایط مورد نیاز برای فعالیت بین المللی از طریق برنامه حمایت مالی مخصوص برای پلی تکنیک توسعه یافت و در ساختار زبان های خارجی، وضعیت مدیریت و برقراری ارتباطات بین المللی تغییر داده شد.

1 - Purposive

2 - Ministry of education

یکی از ابزارهای اولیه و شرایط ضروری برای اتحاد بین‌المللی تأسیس CIMO¹ (مرکز فنلاندی برای تحرک و مبادله برنامه‌های بین‌المللی) بود. CIMO از دولت مرکزی ترکیب شده و مسئول مبادله دانشجویان کارآموزان و کارشناسان از سه نوع مختلف وزارتخانه بود. همچنین مسئول تجارت و بازاریابی بود همانطور که مسئول تعلیم و تربیت کشور بود.

برنامه‌های تعلیم و تربیت فنلاند نیز مثل دیگر کشورهای اتحادیه اروپا به طور خاص در افزایش دانشجوی و مبادله معلم و استاد و به طور کلی در ساخت تماس‌های بین‌المللی و شبکه اروپایی سرمایه‌گذاری کرد.

مروری بر فعالیت‌های بین‌المللی کردن مؤسسات آموزش عالی فنلاند

- مبادله دانشجوی

اتحاد بین فنلاند و دانشگاه‌های بین‌المللی به سرعت در دهه 1990 رشد کرد و به طور خاص در افزایش مبادله دانشجویان بین‌المللی منعکس شد.

سازمان آموزش عالی در ابتدا اهداف کمی را برای مبادله دانشجویان دانشگاه در پایان سال 1980 تنظیم کرد. مطابق این اهداف حداقل 5000 دانشجوی فنلاندی تا پایان دهه 1990 در خارج از کشور باید تحصیل می‌کرد. این هدف همچنین توسعه کیفی و ارائه خدمات آموزشی را نیز در بر می‌گرفت. به هر حال عملاً بین‌المللی کردن در ابتدا مستلزم افزایش تعداد مبادلات دانشجویان بود.

حدود پایان دهه 1990، فنلاند برای دو مقیاس کلان مبادلات دانشجوی، برنامه‌های مبادله کارآموز و معلم آماده شد.

دانشگاه‌های فنلاند و پلی تکنیک بیش از 300 الگوی تحصیل در انگلیس به منظور اجرای اصل تعامل در مبادله دانشجوی ایجاد کردند. بعد از انجام خط مشی بین‌المللی

1- Center for international Mobility.

سازی، دانشگاه‌ها 10 تا 40 مدل‌های مطالعه اعتبار را به طور خاص در مبادله دانشجوی برنامه‌ریزی کردند. بعد از گذشت چند سال برنامه‌های اصلی در چندین رشته گسترش یافت.

امروزه دانشگاه‌های فنلاند مجموع 61 برنامه مدرک در زبان‌های خارجی پیشنهاد می‌دهند. بیشتر اساتید آموزش عالی و دانشجویان تماس‌های بین‌المللی دارند. البته تفاوت‌های مهمی بین شاخه‌های مختلف آموزش وجود دارد و اینها در تعاملات بین‌المللی به طور کلی منعکس می‌شود. (برگرفته از سایت www.hyy.helsinki.fi).

- مبادله کارآموز

طبق پیش‌بینی 2000 کارآموز به دانشگاه‌ها و پلی تکنیک فنلاند در برنامه‌های مبادله کارآموز آمدند. کارآموزان، یا فارغ‌التحصیلان و یا دانشجوی هستند. باید تلاش‌های بیشتری برای انجام مبادله دانشجوی در فنلاند صورت گیرد.

- مبادله استاد

در تلاش برای بین‌المللی کردن تعلیم و تربیت اهمیت مبادله استاد در کنار برنامه‌های مبادله دانشجوی مورد توجه قرار گرفت. اساتید خارجی همچنین به ارتقاء تفکر بین‌المللی دانشجویانی که خودشان در برنامه‌های مبادله کارآموز یا دانشجوی شرکت نمی‌کنند، کمک می‌کنند.

خیلی از موانع مبادله استاد از قبیل تأمین اعتبار و اختصاص بودجه هم در دانشگاه‌ها و هم پلی تکنیک‌ها وجود دارد. در آینده برنامه‌های مبادله استاد باید بیشتر روی برنامه‌ریزی الگوهای تحصیل بین‌المللی تمرکز کند. به عنوان مثال مدارس تابستانه که دوره‌های تدریس فشرده و کوتاهتری دارند برای اساتید خارجی که عمدتاً یک ماه حضور دارند، مناسب می‌باشد.

- اشکال دیگر همکاری

تدوین دوره‌های تحصیل مشترک، یک شکل همکاری است. همکاری‌ها بیشتر به صورت حرفه‌ای و آموزش عملی است.

شکل‌های جدید همکاری شامل برنامه‌های مدرک دوگانه^۱ است. این یک ترتیب است که به وسیله آن فارغ‌التحصیلان مدرک را از هر دو مؤسسه آموزش عالی در کشور خودشان و مؤسسه خارج از کشور، جائیکه تحصیلشان معمولاً یک سال علمی طول می‌کشد، می‌گیرند.

دانشگاه‌ها و پلی‌تکنیک‌ها همچنین با دیگر شرکای خارج‌اشان توافقهایی را منعقد می‌کنند برای اینکه برنامه‌های اروپایی مشترک برنامه‌ریزی کنند. تحت این برنامه‌ها دانشجویان یک مدرک دریافت می‌کند که این مدرک همچنین شرایط را برای فعالیت در مؤسسات آموزش عالی خارجی فراهم می‌کند.

- دانشجویان با مدرک خارجی در فنلاند

تعدادی از دانشجویان خارجی برای مدرک در مؤسسات آموزش عالی فنلاند تحصیل می‌کنند که حجم آن به طور پیوسته در دهه 90 رشد یافت.

تقریباً از 3500 دانشجویان مدرک خارجی، 1200 تا از کسانی بودند که در دوره‌های فوق لیسانس در دانشگاه‌های فنلاند تحصیل کردند. بیشتر تحصیلات در علوم انسانی، مهندسی، علوم طبیعی و علوم اجتماعی است. اکثریت از کشورهای اروپایی و در درجه سوم از آسیا هستند. نسبت دانشجویان آسیایی و اروپایی در دهه گذشته افزایش یافت. در حالیکه از حجم دانشجویان آفریقایی کاسته شد.

در حال حاضر 2600 دانشجوی با مدرک خارجی (اکثراً از آسیا و اروپا) در دانشگاه‌های فنلاند تحصیل می‌کنند.

- دانشجویان با مدرک فنلاندی در خارج از کشور

در حال حاضر بیش از 5000 دانشجویان فنلاندی در خارج از کشور در حال تحصیل هستند که بیشتر آن‌ها در انگلستان، سوئد و آلمان هستند.

برای کسب اطلاعات قابل اطمینان به طور کلی، باید بررسی‌هایی انجام شود که چرا دانشجویان در مؤسسات آموزش عالی خارج از کشور تحصیل می‌کنند و چند درصد آنها به بازار کار فنلاند بر می‌گردند؟

- همکاری مربوط به دوره کارشناسی ارشد و تحقیق

یک تلاش برای توسعه تعلیم و تربیت دوره کارشناسی ارشد در فنلاند در دهه 1990 انجام شد. سیستم رتبه‌بندی مدارس در سال 1995 شروع به تعلیم و تربیت مداوم علمی بیشتر به صورت کارآمد و حرفه‌ای نمود. از همان آغاز بین‌المللی کردن، یک هدف کلیدی در توسعه سیستم رتبه‌بندی مدارس بود. مطابق بررسی‌های علمی در وضعیت موجود استاندارد در فنلاند، تحقیقات فنلاندی در یک نرخ وسیعی در کشورهای اتحادیه اروپا در دهه 1990 افزایش یافت. سرمایه‌گذاری و اختصاص بودجه روی تحقیق در فنلاند در جهان رشد زیادی داشت. برنامه‌های مالی برای بخش توسعه و تحقیق (R&D)¹ موفقیت آمیز بود و تعداد مقالات فنلاندی در مجلات علمی بین‌المللی به سرعت رشد یافت. البته حجم مبادله محققین در دانشگاه‌ها مطابق مبادله دانشجویان رشد نکرده است. همچنین تغییرات در فناوری اطلاعات و ارتباطات اشکال بین‌المللی سازی در تحقیق را تحت تأثیر قرار داده است.

بعضی از فعالیتهای در این زمینه شامل: فراهم کردن برنامه های تحقیق ملی برای محققان در دیگر کشورهای اروپایی، تجزیه و تحلیل تطبیقی و آزمایش راهکارهای تحقیق در کشورهای مختلف، ساخت شبکه ماهواره ای سریع برای استفاده توسط دانشگاه های اروپایی و مؤسسات تحقیقاتی بخش عمومی، رفع موانع برای تحرک محقق، مسیر دهی عالی، فعال کردن ابتکارات و نوآوری و ایجاد یک انجمن ثبت اختراع می باشد. (برگرفته از سایت www.hyy.helsinki.fi).

راهکارها

کیفیت

کیفیت مؤسسات آموزش عالی باید در بخشهای تدریس، مشاوره علمی و دیگر خدمات کلیدی به منظور پیشرفت تحصیلی دانشجویان بهبود یابد. همچنین ارزیابی کیفیت و اعتبار بین المللی باید بهبود یابد. همه مدارک تحصیلی باید در یک دوره بین المللی یا در فنلاند یا خارج از کشور به صورت یکپارچه باشند. روی تحقیق و استعداد های دانشجویان خارجی باید سرمایه گذاری شود. مؤسسات آموزش عالی فقط باید با مؤسساتی که تضمین کیفیت دارند کار کنند (کوئیک^۱، 2001).

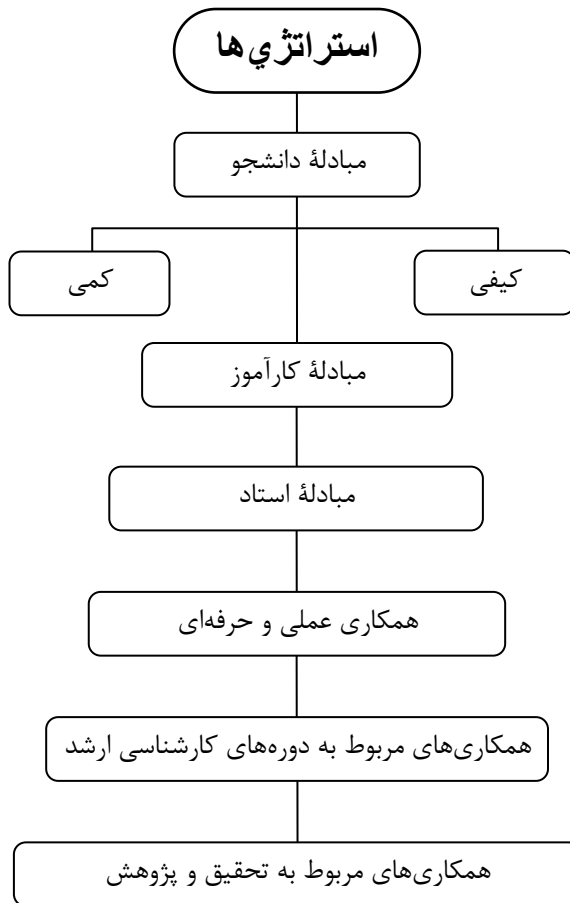
قانونگذاری

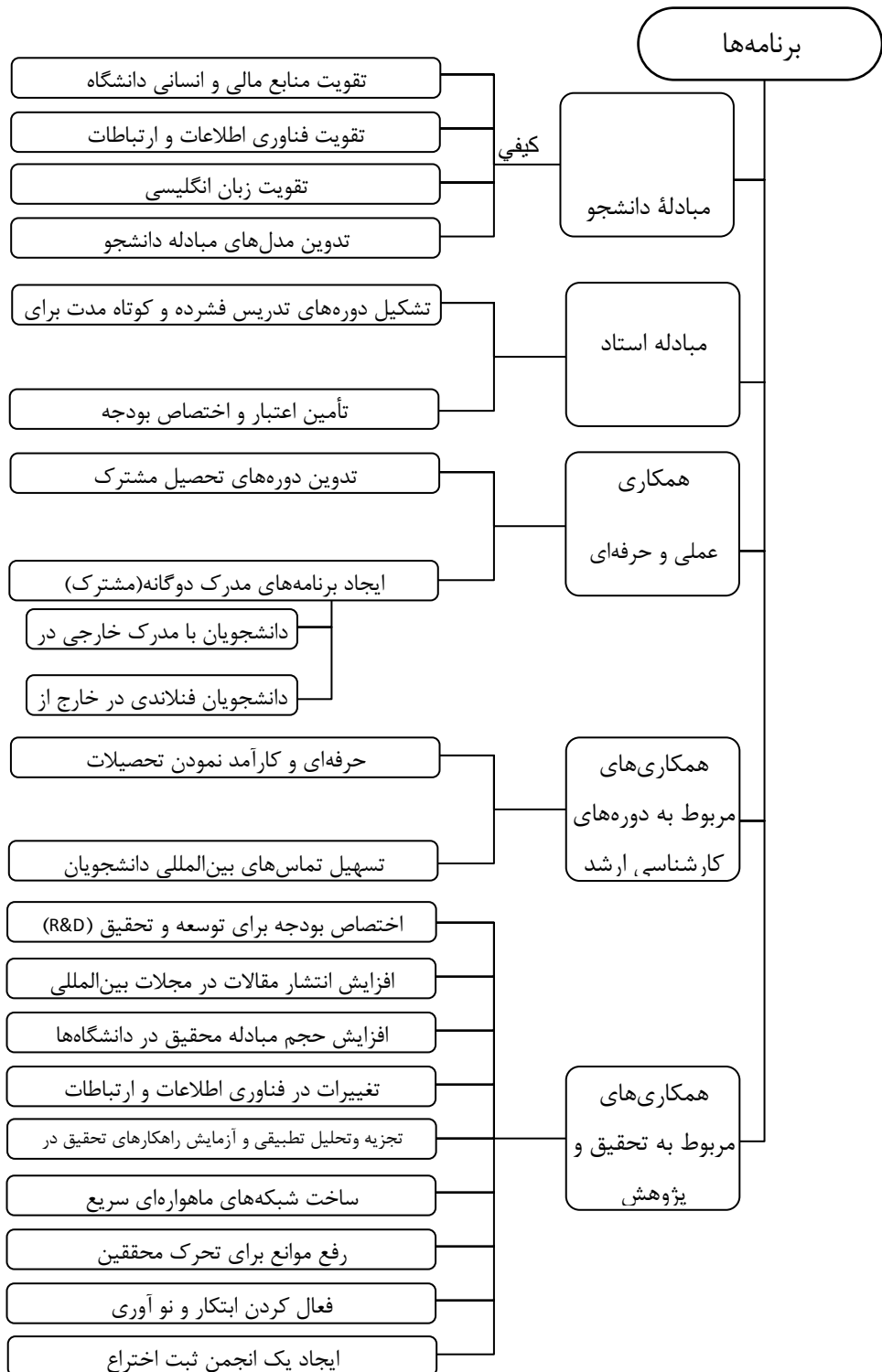
وزارت آموزش عالی باید موضوع مورد بحث روز را در قانونگذاری موجود در آموزش عالی در شرایط رقابت بین المللی تشخیص دهد و نیازهای طرح را برای اصلاح آماده کند.

ساختار مدرک

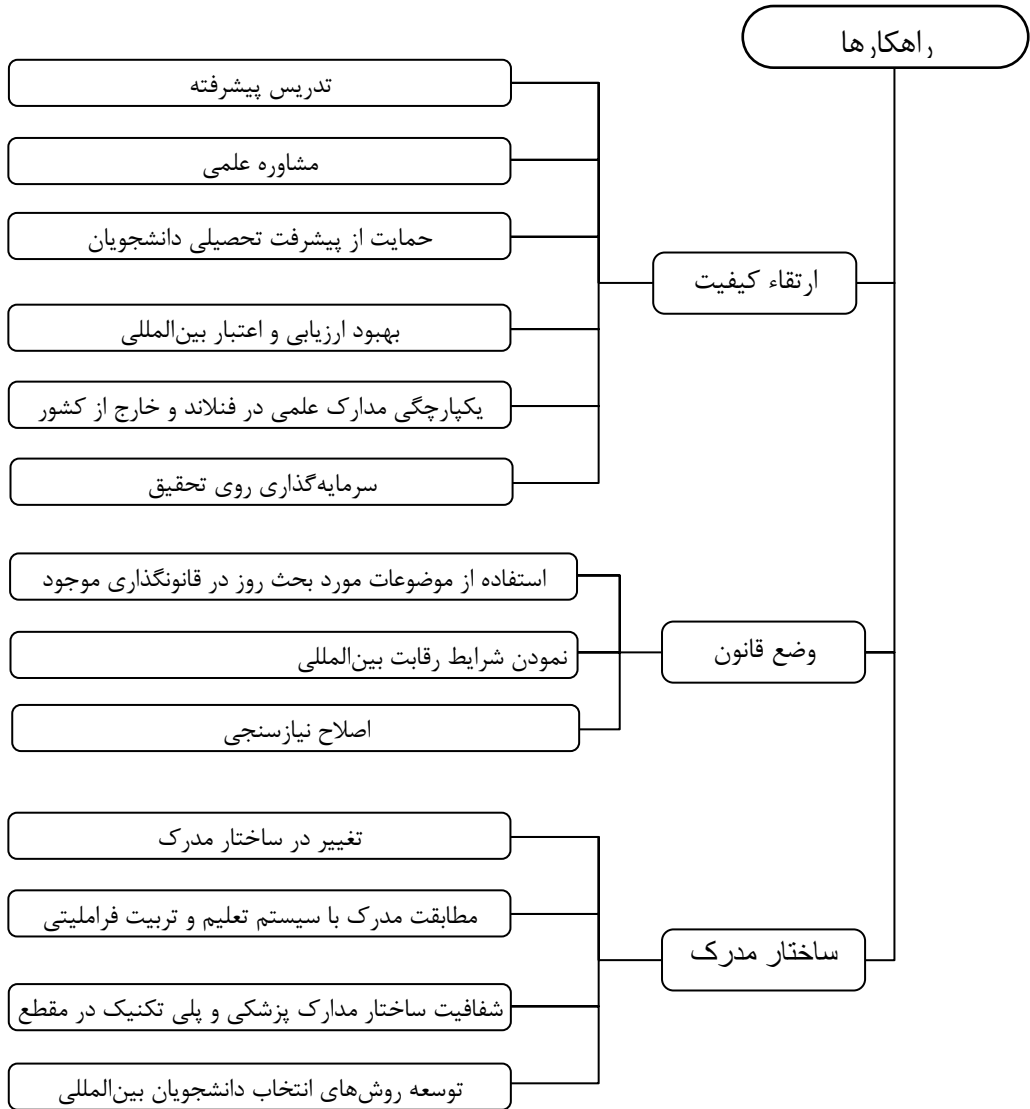
ساختار مدرک در دانشگاه‌ها باید اساساً تغییر کند و مطابق با سیستم اعتبار برای تناسب با سیستم تعلیم و تربیت فراملیتی تنظیم شود. همچنین ساختار مدارک پزشکی و پلی تکنیک باید روشن شود.

مؤسسات آموزش عالی باید روش‌های انتخاب دانشجویان بین‌المللی در سطح لیسانس را توسعه دهند و همکاری متقابل را در منطقه تقویت کنند. و بطور خاص باید برای کاربرد مهارت‌های زبان توجه شود (همان منبع، 2001). نمودار 1 به طور خلاصه نشانگر مدل بین‌المللی سازی مؤسسات آموزش عالی فنلاند می باشد.

مدل بین‌المللی سازی

بین‌المللی کردن آموزش عالی در انگلستان

طرحی با اهداف بین‌المللی کردن برنامه درسی و تجربیات بین‌المللی دانشجویان در دانشگاه‌های انگلستان در انجمن بین‌المللی سازی آموزش عالی در دسامبر 2005 تدوین شد که روی بین‌المللی کردن برنامه درسی تأثیر داشت و دانشجویان بین‌المللی را حمایت می‌کرد. این طرح توسط انجمن آموزش عالی (HEA)^۱ در مارس 2006 انجام شده است (کارونا^۲ و اسپرلینگ^۳، 2006).

الف- بین‌المللی کردن برنامه درسی

در این بخش بر موضوعاتی شامل چارچوب‌های مفهومی، خط مشی‌ها، استراتژیهای مدیریت و توسعه در رشته، مدارک و روش مبتنی بر تحقیق، نوآوری برنامه درسی و ارزیابی تأکید می‌شود.

حوزه‌های خاص در این بخش شامل: همکاری و مبادله بین‌المللی، ارتباطات یادگیری آن‌لاین و بین‌المللی کردن در کشور که یادگیری بین فرهنگی را در برنامه درسی در بر می‌گیرد، می‌باشد.

کلینگ^۴ (2004) پیشنهاد می‌دهد که سیاستگذاری رسمی و عملی متقابل مؤثر هستند و مسئله این است که چالش‌های تربیتی و اقتصادی چطور در سطح عمل اجرا می‌شود؟

نوآوری در راهکارهای بین‌المللی سازی در آموزش عالی از راه تقسیم کار خوب و جذب استعدادها ایجاد می‌شود و این فرایندی است که دست اندر کاران را تحریک می‌کند که مفاهیمی مثل دانشگاه، بین‌المللی سازی در خانه (کشور)، بین‌المللی سازی خارج از کشور، شهروند جهانی و یادگیری بین فرهنگی را درک کنند. در دانشگاه‌های انگلستان مهمترین

1 - Higher Education Association

2 - Caruana

3 - Spurling

4 - Keeling.

بخش برای بین المللی کردن، در سطح روش تدریس فردی و تجربه یادگیری دانشجویان برای برنامه درسی بین المللی شده می باشد و درباره انتظارات مناسب دانشجویان و مدرسان بین المللی بحث می شود.

ب- تجربیات دانشجویان بین المللی

در این بخش سازگاری دانشجویان بین المللی و حمایت از زبان انگلیسی، روانشناسی و مهارت های علمی، انگیزه ها و انتظارات دانشجویان بین المللی، مطالعات مربوط به ثبت نام، تجربیات دانشجویان برای تدریس و یادگیری (سخنرانی، کارگروهی، سبک های یادگیری، ارزیابی و ...) بررسی می شود (برگرفته از سایت <http://www.ukcosa.org.uk/>).

راهکارهای بین المللی کردن برنامه درسی

- تشویق استقلال آموزشی

الف) از فراگیر منفعل به مستقل

دی ویت¹ (2002) با این پدیده به عنوان ابزاری برای ایجاد الگوی مناسب برخورد کرده است. او از وضعیت تغییر دانشجویان از منفعل به فعال حمایت کرده است. فراگیر (انتقادی، مستقل و مسئول) که اختیار و قدرت دارد، برای ساخت ارتباطات توانایی دارد و تولید می کند.

در این مدل دانشجویان در گروه ها با یک دیگر کار می کنند. توانایی انجام دادن، به کار بستن، ادامه دادن و فن انتقاد دانش را در هسته مدل به دست می آورند. این استراتژی با ارزیابی انتقادی مقالات برای آماده کردن دانشجویان برای امتحانات پایان دوره، ترکیب می شود.

هدف مدل، آموزش فراگیر منفعل نیست بلکه تولید فراگیران مستقل برای ساختن و حمایت شرایط برای استقلال تربیتی است که دانشجویان مالکیت و کنترل فرایند یادگیری را بدست می‌آورند.

این مدل ادعا می‌کند که یادگیری دانشجو از رویکرد سطحی به عمیق منتقل می‌شود. (برگرفته از سایت <http://www.inca.org.uk/>).

ب) توسعه روشهای سواد

اسناد نشان می‌دهند که فعالیت انتقادی برای خیلی از دانشجویان بین‌المللی میسر نمی‌شود. تشخیص راههای مؤثر برای سواد دانشجویان که بتوانند خواندن را با نوشتن ارتباط دهند، نیاز به تلاش و تمرین در فرایندهای ارزیابی و نوشتن دارد. دانشجویان باید قادر باشند که با ارزیابی کلاس برای هدایت گرایشات چند فرهنگی، روشهای سوادبین‌المللی را توسعه دهند. ارزیابی و انتقاد از پژوهشها برای کمک به آنها که بفهمند چطور عقاید را از ادبیات استخراج کنند، نظرات شکل یافته‌اشان را توسعه دهند و راه‌های پیشنهادی را توصیه کنند. (ریدلی¹، 2004).

ج- کارگروه‌های چند فرهنگی

این بخش پیشنهاد می‌دهد که کار در گروه‌های چند فرهنگی، پتانسیل سودمند برای دانشجویان است که برای کاربرد حوزه مهارت‌ها، خلاقیت و تفکر انتقادی ضروری است. آن، مجموعه چند فکری که از نظر فرهنگی در دسترس هستند را مورد بحث قرار می‌دهد. در گروه‌ها و اعضا همگون توانایی برای شکل‌گیری افکار وجود ندارد و چشم‌انداز فردی که دانشجویان از فرهنگ‌های مختلف به گروه می‌آورند، صلاحیت فردی اعضا را می‌تواند افزایش دهد. در صورت خود انتخابی، دانشجویان ترجیح می‌دهند که به گروه‌های نژادی و

فرهنگی مشابه بروند. معلمان باید به صورت تصادفی و با مهارت، گروه‌ها را ترکیب کنند (هیلز و تام، 2005). دستیابی به ترکیب درست تنها در مرحله اول کار گروهی موفقیت آمیز است و می‌تواند نتایج برنامه‌ریزی نشده داشته باشد. برای مثال رابینسون (2004) اشاره می‌کند که دیدگاه دانش‌جویان که در گروه‌های چند فرهنگی کار می‌کنند می‌تواند در تصمیم فردی که با چه کسی راحت‌ترند کمک کند. به هر حال ممکن است اختلاف عقاید بین دانشجویان باشد، در نتیجه امکان تقویت قالب‌های فرهنگ وجود دارد.

بهترین راهکارها برای کار گروه چند فرهنگی

- شفاف‌سازی اصول عقاید برای جداسازی اهداف کار گروه.

- طراحی وظایف گروهی

- مقایسه و استنباط مهارت‌های شناختی، تجزیه و تحلیل محتوا و بررسی انتقادی (پوسترها، ارائه‌ها، شبیه‌سازی‌ها و تولیدات و یدئوئی).

- زمان‌بندی برای دانشجویان که دانش یکدیگر را کسب کنند. درکشان را از شرایط افزایش دهند، نقش‌های مهم را تشخیص دهند، در مسائل بدون موضوع و آزاد بحث کنند، برای راهکارها تصمیم‌گیری کنند. (زیر نظر راهنما و با در نظر گرفتن علایق فردی، و مهارت‌ها).

- زمان‌بندی و میزان کارگروهی که لازم است در نظر گرفته شود.

- تهیه فرصت برای مباحث بازتابی و سودمند در فرایند کارگروهی، جستجوی نقاط ضعف و قدرت. (برگرفته از سایت <http://www.inca.org.uk/>).

- ارزیابی راهکارهای کلاس‌های چند فرهنگی

یک مسائلی در ارزیابی محتوای چند فرهنگی از قبیل: پراکندگی در ارزیابی، سرقت ادبی و سوگیری فرهنگی در مجموعه چند فرهنگی وجود دارد. هیلز و تام (2005) نکاتی را ذکر می‌کنند درباره اینکه چه طور معلمان در ارزیابی عمل کنند:

- اندازه‌گیری/ برنامه‌ریزی کتاب‌های راهنما که خلاصه‌های تکالیف را مشخص می‌کند و نیازها را روشن می‌کند.

برای منعقد کردن شکاف فرهنگی، دانشجویان نیاز دارند در یک مباحثه شرکت کنند تا آن‌ها را تشویق کنند که فرهنگ انگلستان را در مقایسه با تجربیات آن‌ها در نظر بگیرند. در طراحی برنامه درسی باید پیشنهاد شود که دیدگاه‌های دانشجویان مورد احترام و استقبال قرار گیرد. بنابراین راهکارهای ارزیابی نیاز به فضا برای همکاری و مذاکره بین معلم و دانشجویان دارد (هیلز و تام 2005).

- جلسات گروه‌مایی مشکل‌گشایی گروه‌های کوچک مفید است.
- فضا برای مطالعه نیز ضروری است. برای غلبه بر آشفتگی و پراکندگی پیرامون اینکه چه زمانی و چگونه شخص صدایش را آشکار کند.

د - توسعه حمایت ICT در بین‌المللی کردن برنامه‌های درسی (یادگیری از راه عمل)

با توجه به نقش ICT در غنی‌سازی برنامه درسی، برای دانشجویان انگلیسی که علاقمند هستند، همکاری آن‌لاین به وسیله مشارکت با مؤسسات خارج از کشور سازماندهی می‌شود. (بل، 2004).

از کاربردهای ICT درون محتوای برنامه‌های درسی، استفاده از کامپیوترها در کلاس‌های زبان و نقش اینترنت می‌باشد. از طرفی حمایت از سفرهای بین‌المللی رشته‌ای به عنوان یک محرک در توسعه زبان انگلیسی به عنوان یک زبان جهانی یا بین‌المللی موثر عمل

می‌کند (ژارویس^۱، 2006). ICT برای نگهداری اساتید شبکه‌ای به منظور پرورش همکاری آموزشی بین‌المللی و افزایش تجربه یادگیری دانشجویان ضروری است.

- همکاری و مذاکرات یادگیری آن‌لاین - توسعه دانشجویان و کارکنان

هدف اصلی در این بخش حمایت کردن از تجربه مشارکتی آن‌لاین از طریق تقسیم تجربه به روش مناسب می‌باشد. بنابراین مشکلاتی که با آن در تنظیم و نگهداری این دسته از فعالیت مواجه هستند، باید بررسی شود. و مداخله کارکنان و دانشجویان رارزیابی می‌کنند. (کارونا^۲، 2004).

- حمایت از کاربردهای ICT در تجربه بین‌المللی

منابع نشان می‌دهد که همکاری‌های آن‌لاین بین‌المللی درون برنامه درسی بین‌المللی شده وسیع است. بل^۳ (2004) خاطر نشان می‌سازد ارتباط مبتنی بر کامپیوتر جانشین تجربه غنی فرهنگی نیست و فقط می‌تواند متمم مبادلات و ملاقات‌هایی برای دانشجویانی که به خارج از کشور سفر می‌کنند به عنوان قسمتی از برنامه‌شان باشد.

استین فیلد^۴ (2000) نقطه نظر مشابهی را برای کاربرد ICT به طور کلی در حمایت از رشته بین‌المللی دارد. به نظر او مفهوم مسافرت رشته‌ای مجازی (VFT)^۵ به عنوان جایگزین مسافرت رشته مورد توجه نیست. اما ترجیحاً شکل‌هایی از ابزار معرفی دانشجویان برای جنبه‌هایی از تجربه و توسعه بعضی مهارت‌های اساسی می‌باشد. از نظر ماهیت، مسافرت رشته‌ای مجازی (VFT) مثل همکاری آن‌لاین، یک شکل مختلف از کنش و واکنش با مردم و مکان‌هاست.

1 - Jarvis.

2 - Caruana.

3 - Bell.

4 - Stain Field

5 - Virtual field trip.

ج) همکاری آن‌لاین و فرایندهای یادگیری سودمند

سوابق نشان می‌دهد که همکاری و مباحثه آن‌لاین در محتوای برنامه درسی، به منظور انتقال از الگوی رفتار سنتی برای یک الگوی سودمند یادگیری که فراگیر، یادگیری را از طریق درگیری و تعامل بیشتر و کشف فرایندها کسب می‌کند، با اهمیت است.

در زمینه بین‌المللی کردن برنامه درسی، ادواردز¹ (2003) یک الگوی توسعه برنامه درسی را تدوین کرده که بین سطوح پیشرفته توسعه بین‌المللی و سواد بین فرهنگی تفاوت وجود دارد. او اظهار می‌دارد که برای پرورش آگاهیهای بین‌المللی و افزایش سطح مهارت، ICT بین‌المللی و همکاری آن‌لاین ممکن است یک نقش تعیین‌کننده داشته باشد. و استراتژیهای یادگیری بر اساس یادگیری مسئله محورو تجربی برای دانشجویان و اعضای هیئت علمی محلی و بین‌المللی جالب توجه باشد. بنابراین تجربه آن‌لاین ابزاری برای ایجاد پل روی شکاف بین آگاهی بین‌المللی و خبرگی بین‌المللی بوسیله توسعه صلاحیت بین‌المللی می‌باشد (برگرفته از سایت <http://www.inca.org.uk/>) می‌باشد.

جدول 1 مدل بین‌المللی سازی دانشگاه فودان چین

استراتژیها	اهداف	راهکارها
<ul style="list-style-type: none"> • تبدیل دانشگاه به مهد پرورش خلاقیت • مرز جستجوی ناشناخته‌ها، جستجوی حقیقت و حل معماهای جهان • نیروی مهم برای تحریک نوآوری و صنعتی کردن نتایج تحقیقات • پلی بین میراث فرهنگی چین و فرهنگ جهان • بین‌المللی کردن به عنوان یک استراتژی مهم برای توسعه دانشگاه فودان - دیپلماسی و سیاست چینی. - جامعه چینی. - اقتصاد چینی. • تاریخ و فرهنگ چینی 	<ul style="list-style-type: none"> • صلاحیت پژوهشی • تیم هیئت علمی با صلاحیت جهانی • پلی بین شرق و غرب دنیای سنتی و مدرن • مدیریت و اداره گروه با چشم‌انداز بین‌المللی 	<ul style="list-style-type: none"> • مشارکت استراتژیک • همکاری بین‌المللی • برنامه‌های مبادله • برنامه‌های مشترک • همکاری تحقیقاتی • اعضای هیئت عملی بین‌المللی • کنفرانس‌های بین‌المللی • تعلیم و تربیت دانشجویان • تأسیس کنفوسیوس • محیط بین‌المللی در محوطه دانشگاه • برنامه‌های آموزش انگلیسی.

بحث و نتیجه‌گیری

بین‌المللی سازی برنامه درسی، حرکتی به سمت ترقی است و برای توسعه ادامه خواهد یافت. هدف آن ارتباط با کشورهای مختلف، فرهنگها و نظام‌های تعلیم و تربیت است. تنوع مالی و مقررات اجرایی زیادی را پوشش می‌دهد و شامل ابعاد بین‌المللی، بین‌فرهنگی در فرایند تحقیق، تدریس و یادگیری، فعالیتهای فوق برنامه، ارتباط با گروه‌های انجمن قومی و فرهنگی محلی و تلفیق دانشجویان خارجی و پژوهشگران داخل دانشگاه می‌باشد.

یک برنامه درسی بین‌المللی شده زمانی به یک ابزار قابل اجرا و عملی تبدیل می‌شود که امنیت برنامه‌های درسی محلی را تأمین کند، دانشجویان را برای یک بازار کار جهانی آماده کند، شهروندان فعال سیاسی را که تمایل به دموکراسی مبتنی بر مشارکت مردم دارند، تشویق کند و مهارت‌های شنود و حل مسئله را که برای ایجاد هارمونی چند فرهنگی ضروری است، ارتقاء بخشد. از لحاظ آموزشی، آماده نکردن دانشجویان برای زندگی، کار و تجارت در امور جهانی قابل توجیه نیست اما مهمتر از آن این است که دانشگاه وسیله‌ای فراهم کند تا دانشجویان سواد بین‌المللی را به دست آورند.

مقایسه استراتژیهای سه کشور فنلاند، انگلستان و چین نشان داد که مهمترین استراتژی این کشورها بین‌المللی کردن برنامه درسی و یادگیری و الحاق محتوای بین‌المللی به برنامه‌های درسی موجود است و تغییر مکان فیزیکی استاد و دانشجو در قالب برنامه‌های مبادله کمتر مورد توجه است. امروزه ارجحیت بر بین‌المللی سازی برنامه‌های درسی بومی، ملی و محلی داخل هر کشور می‌باشد. تحلیل نتایج استراتژی هر کشور نشان دهنده آن است که برای تحقق این هدف باید فعالیت‌ها و برنامه‌های چند فرهنگی، برنامه‌های آموزش زبان، مطالعات فرهنگ و قومی. گردهمایی و کنفرانس‌های بین‌المللی، کشوری و محلی، فراهم کردن امکان توسعه حرفه‌ای اعضای هیئت علمی و دانشجویان برای بین‌المللی کردن برنامه درسی مورد توجه قرار گیرند.

برنامه‌های آموزش زبان مثل تعلیم و تربیت دو زبانه، آموزش انگلیسی به عنوان زبان دوم، رشته فرعی - اصلی در چندین زبان مثل فرانسه، اسپانیایی، ژاپنی، چینی، ایتالیایی و رومی نیز از جمله برنامه‌های مؤثر می‌باشد.

در نهایت برنامه‌های اعطای جایزه، برنامه مبادله استاد و دانشجو و تدوین سیستم ارزیابی و چارچوب بین‌المللی سازی برنامه‌دستی در سطح دوره‌ها و برنامه‌ها از جمله برنامه‌های پیشنهادی دانشگاه‌های مورد مطالعه در هر کشور می‌باشد.

مقایسه راهکارهای ارائه شده از سوی دانشگاه‌ها و دانشکده‌های کشورهای مورد مطالعه بیانگر آن است که تأمین بودجه و امکانات مالی برای ایجاد دوره‌های جدید با تمرکز بر بین‌المللی کردن، تأمین مالی توسعه هیئت علمی برای کنفرانس‌های بین‌المللی، توسعه کارآموزی هیئت علمی در زمینه‌های بین‌المللی سازی، میزبانی مجامع حمایت کننده روی موضوعات بین‌المللی، دعوت کردن نمایندگان از دیگر فرهنگ‌ها برای شرکت در فعالیتهای بین‌المللی از جمله راه حل‌های مفید و مؤثر برای بین‌المللی سازی برنامه‌های درسی می‌باشد. بنابراین با توجه به اینکه سه کشور مورد مطالعه فنلاند، انگلستان و چین از جمله کشورهای پیش‌قدم و موفق در بین‌المللی سازی برنامه‌های درسی آموزش عالی بوده‌اند، می‌توان از استراتژیها، برنامه‌ها، فعالیتها و راهکارهای آنها به منظور ارائه مدلی مناسب برای بین‌المللی سازی برنامه‌های درسی دیگر کشورها از جمله ایران نیز الگو گرفت.

کتابنامه:

عطاران، محمد (1382). جهانی شدن، فناوری اطلاعات (IT) و تعلیم و تربیت، تهران، مؤسسه آفتاب مهر با همکاری انتشارات دیتا.

Knight. J. (2003). Internationalization of higher education practices and priorities. International Association of Universities. (IAU survey Report).

Knight J. and De Wit. H. (1997). Internationalization of higher education in Asia Pacific countries. Amsterdam: European Association for International Education.

Knight, J. (2003). Comparative international and development education center Ontario institute for studies in education, University of Toronto. Canada, Internationalization Developing An Institutional Self-Portrait Reading for Eotu Project.

Air Lie., R.W. (1996). The growing importance of international education. Public Address at La Maison Francaise, Washington, D.C., April 19, 2000.

Retrieved July 24, 1996 from

http://www.aacc.nche.edu/Content/NavigationMenu/ResourceCenter/Services/International/The_Growing_Importance_of_International_Education.htm

American Association of Community Colleges. (2001). AACC position statement on international education. Retrieved March 15, 2006, from http://www.aacc.nche.edu/Content/NavigationMenu/ResourceCenter/Services/International/AACC_Policy_Statement_on_International_Education.htm

American council on Education (ACE). (2005). The unifying voice for higher education, comprehensive Institution san francisco state university, Available from www.sfsu.edu/

American council on Education (ACE). (2005). The unifying voice for higher education, comprehensive Institution san francisco state university, Available from www.sfsu.edu/

American Council on Education. (2002). Beyond September 11: A comprehensive national policy on international education. Washington, D.C.: Author.

American Council on Education. (2007). Strategies for internationalizing the curriculum (bibliography). Retrieved January 15, 2007, from <http://www.acenet.edu/AM/PrinterTemplate.cfm?Section=Search&template=/CM/HTMLDisplay.cfm&ContentID=9354>

American Council on Education. (2007). The Maricopa Community Colleges. Retrieved January 1, 2007 from <http://www.acenet.edu/AM/Template.cfm?Section=Search&template=/CM/HTMLDisplay.cfm&ContentID=16102>

American Council on International and Intercultural Education & the Stanley Foundation. (1994). Building the global community: The next step [Electronic version]. Retrieved March 20, 2006, from <http://www.aciie.org/Airlie%20I.pdf>

American Council on International Education & The Stanley Foundation. (1996). Educating for the global community: A framework for community colleges [Electronic version]. Retrieved March 30, 2006, from <http://www.aciie.org/Airlie%20II.pdf>

American Council on International Intercultural Education. (2006). National/state/ regional global education consortia. Retrieved July 24, 2006, from <http://www.aciie.org/consortia.htm>

American Council on International Intercultural Education. (2007). ACIIE and CCD to merge, effective January 1, 2007. Retrieved January 1, 2007, from <http://www.aciie.org/merger.htm> Boyer, E. (2005). Academic groups urge the White House to strengthen international education. Chronicle of

Higher Education. Retrieved April 7, 2006 from

<http://chronicle.com/weekly/v52/i30/30a04701.htm>

De wit, H. (2002). Internationalization of higher education in the united states of America and Europe and the united states. Amsterdam: European Association for International Education.

Dlong A & Lizzot, D (1999) Changing higher education curricula for a global and world, Higher Education in Europe Multi cultural, Vol. xxv, No.1.

International Association of Universities. (2006). Selected bibliography on higher education and internationalization [Electronic version]. Retrieved January 1, 2007, from [http://](http://www.unesco.org/iau/internationalization/rtf/i_bib1.rtf)

www.unesco.org/iau/internationalization/rtf/i_bib1.rtf

Kwiek, M. (2001), Internationalization and globalization in central and East European Higher Education, Society for research in higher education International news, No 47, pp. 3-5.

Ministry of education. (2001). An International Strategy Finland for Higher Education.

Whalen .M.(2005). A Strategy for Internationalization at MSVU The Internationalization Quality Review Process of the Programme on Institutional Management of Higher Education of the Organization for Economic Cooperation and Development (OECD).

Yinzhang.CH.(2006).Internationalization of fudan university A case study for Internationalization of HELS in China.www.fudan.edu.cn Dally.A.(2007). Lecturer communication in a multicultural higher education context ISANA International Conference "Student success in international education", 27-30 November, Stamford Grand, Glenelg, Adelaide, Australia

Hai. Y. (2007). International comparative Education A study of the motivations of Chinese students in the united states: Impact of

Internationalization on Chinese Higher Educations Master's thesis, university of Stanford.

Bell, M,E. (2008). Internationalization of the curriculum in higher education through study a bread and global Learning. PHD thesis. The University of Wollongong.

De wit, H. (2002). Internationalization of higher education in the united states of America and Europe and the united states. Amsterdam: European Association for International Education.

Elise . H.(2002).Course internationalization :engaging students as learning resourses. the Canadian Bureau for International Education (CBIE) with matching funds from the University of Wat